

Keski-Suomen hyvinvointialueen arviointisuunnitelma 2023–2025

Tarkastuslautakunta 18.1.2024

Sisällysluettelo

Keski-Suomen hyvinvointialueen arviointisuunnitelma 2023–2025	1
1. Arviointisuunnitelman lähtökohdat	3
2. Arvioinnin kohdentamisen periaatteet	5
3. Arviointikertomuksen arviointiaiheet toimikaudelle 2023–2025	7
3.1. Arvioinnin kohdentaminen	8
3.2. Talousarvion rakenne ja seuranta	8
3.3. Toiminnan arviointi ja seuranta	9
4. Arvioinnin laadun ja vaikuttavuuden kehittäminen	11

1. Arviointisuunnitelman lähtökohdat

Tarkastuslautakunnan arviointi on osa demokraattiseen päätöksentekoon sisältyvää valvontatehtävää kuntalaisten ja aluevaltuutettujen puolesta. Tarkastuslautakunta työskentelee suoraan valtuuston alaisuudessa ja sen asema on hyvinvointialueen toimivasta johdosta riippumaton. Hyvinvointialuelain (611/2021) 125 §:n mukaan tarkastuslautakunta laatii arviointisuunnitelman ja antaa aluevaltuustolle kultakin vuodelta arviointikertomuksen, jossa esitetään arvioinnin tulokset. Tarkastuslautakunnan tehtävänä on arvioida, ovatko aluevaltuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet hyvinvointialueella ja hyvinvointialuekonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla.

Keski-Suomen hyvinvointialueen hallintosäännön 90 §:n mukaan tarkastuslautakunta hyväksyy tarkastuslautakunnan arviointisuunnitelman. Toimikauden kattava arviointisuunnitelma laaditaan siinä vaiheessa, kun aluevaltuusto on päättänyt hyvinvointialuestrategiasta. Keski-Suomen hyvinvointialueen hyvinvointialuestrategian on aluevaltuusto hyväksynyt kokouksessaan 14.6.2022 § 63.

Hallintosäännön luvun 11 mukaan ulkoisen tarkastuksen ja arvioinnin muodostavat tarkastuslautakunta, tarkastuslautakunnan esittelijänä toimiva viranhaltija ja muu henkilöstö sekä tilintarkastaja. Hallintosäännön 89 §:n mukaan tarkastuslautakunnassa asiat käsitellään arviointijohtajan valmistelun ja esittelyn pohjalta tai hänen estyneenä ollessa lautakunnan määräämän sijaisen esittelystä. Tarkastuslautakunnan arvioinnin tulee perustua muun muassa hyvinvointialuestrategiaan, talousarvioon ja –suunnitelmaan, päätöksiin, raportointitietoon ja muuhun tarkastuslautakunnan hankkimaan tietoon.

Arvioinnin tehtävänä on edistää hallinnon ja päätöksenteon avoimuutta ja läpinäkyvyyttä sekä toimintatapojen kehittämistä. Arvioinnin lähtökohtana on, että tarkastuslautakunnan arviointitoiminta tuottaa aluevaltuustolle objektiivista tietoa toiminnan ja talouden ohjausta, kehittämistä ja päätöksentekoa varten. Tuotettu tieto on myös hyvinvointialuekonsernin johdon käytettävissä. Lautakunta käyttää arvioinneissaan monipuolisesti eri tietolähteitä. Monipuolisella tietojen keruulla tarkastuslautakunta varmistaa riittävän laajan ja objektiivisen käsityksen arviointikohteesta.

Arviointi tulee kohdistaa tuloksellisuuden kannalta keskeisiin tavoitteisiin ja toimintoihin (taulukko 1). Hyvinvointialuestrategian pohjalta määritellään arviointiaiheet, joiden arviointiin tarkastuslautakunta toimikaudellaan erityisesti keskittyy. Tarkastuslautakunta laatii arviointisuunnitelman, joka tarkastetaan vuosittain. Arviointisuunnitelman lisäksi tarkastuslautakunta laatii työohjelman, jossa määritellään seuraavassa arviointikertomuksessa raportoitavat arviointikohteet. Työohjelman ulkopuolelta otetaan uusia arviointikohteita vain tarkastuslautakunnan päätöksellä. Tarkastuslautakunnan tulee arviointikertomuksen valmistelussa ottaa huomioon

valtionalouden tarkastusviraston antamat arviot hyvinvointialueen toiminnasta ja taloudesta.

Tarkastuslautakunta tiedottaa ja raportoi tehtäviinsä liittyvistä asioista ensisijaisesti aluevaltuustolle. Muu tiedottaminen tapahtuu tarkastuslautakunnan päättämällä tavalla. Tarkastuslautakunnan tulee synkronoida vuosittaiset työohjelmat ja toteuttamissuunnitelmat tilintarkastajan tarkastussuunnitelman ja sisäisen tarkastuksen vuosisuunnitelman kanssa.

<p><u>Talouden arviointi</u> - arvioida talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä taloussuunnitelmassa asetettujen tavoitteiden ja toimenpiteiden riittävyyttä talouden tasapainotuksen kannalta.</p> <p><u>Tuloksellisuuden ja tarkoituksenmukaisuuden arviointi</u> - tuloksellisuuden arvioinnissa kerrotaan, millaisia palveluja asiakkaat saavat ja millaista arvoa ne tuovat asukkaiden ja asiakkaiden palveluihin eli millaisia myönteisiä vaikutuksia palveluilla on asukkaiden elämään.</p> <p><u>Tuottavuus ja taloudellisuus</u> - taloudellisuuden arvioinnissa tarkastellaan kunkin arviointikohteen tunnuslukuja, jotka saadaan suoraan tai jotka voidaan johtaa tilinpäätöstiedoista.</p>	<p><u>Palveluiden vaikuttavuus</u> - Palvelujen ja toiminnan vaikuttavuutta arvioidaan tarkastelemalla palveluille ja toiminnanalle asetettujen strategisten tavoitteiden saavuttamista.</p> <p><u>Palvelujen laatu</u> - Palvelujen laatu kuvaa asiakaspalvelun toimivuutta ja asiakkaan kokemusta palvelujen laadusta.</p> <p><u>Työelämän laatu</u> - Työelämän laatu kuvaa työyhteisön ja henkilöstön kykyä aikaansaada tuloksellisuutta. Osaaminen ja sen kehittäminen, uudistaminen, innovatiivisuus, työyhteisön toimivuus, työmotivaatio ja työn imu sekä johtaminen ja työyhteisön vuorovaikutus.</p>
---	---

Taulukko 1. Tarkastuslautakunnan arviointikokonaisuuksien rakenne.

2. Arvioinnin kohdentamisen periaatteet

Tarkastuslautakunta laatii arviointisuunnitelman ja antaa hyvinvointialueen aluevaltuustolle kultakin vuodelta arviointikertomuksen, jossa esitetään arvioinnin tulokset. Tarkastuslautakunnan laatima arviointikertomus käsitellään aluevaltuustossa tilinpäätöksen yhteydessä. Tarkastuslautakunta voi antaa aluevaltuustolle muitakin tarpeellisenä pitämiään selvityksiä arvioinnin tuloksista, kuten väliarvioitiraportin. Parhaimmillaan tarkastuslautakunnan tekemä arviointi tuottaa konkreettista ja käytännöllistä tietoa hyvinvointialueen palvelujen kehittämiseen.

Havainnot perustuvat arviointikohteesta kerättyyn monipuoliseen aineistoon ja arvioinnit raportoidaan valittujen kriteereiden perusteella (taulukko 2). Tarkastuslautakunnan arviointityön onnistumisen edellytyksenä on avoimuus arviointikohteen johdon ja ulkoisen tarkastuksen välillä. Tarkastuslautakunta kehittää työ- ja toimintatapojaan sekä osaamistaan jatkuvan kehittämisen periaatteella.

Arviointisuunnitelman aiheiden periaatteet;

Arviointisuunnitelma sisältää tiedot mm.

- vuosittain suoritettavista arviointitoimenpiteistä ja kohdentamisen periaatteista
- arvioinnin painopisteistä toimintakauden eri vuosina
- menetelmät arvioinnin vaikuttavuuden varmistamisesta
- arviointikohteiden valinnassa ja arvioinnissa voidaan käyttää myös aihepohjaista tai ilmiölähtöistä lähestymistapaa
- hyvinvointialuestrategian kokonaistoteutumista arvioidaan kerran tarkastuslautakunnan toimikauden aikana
- talousarviossa asetettujen toiminnan ja talouden tavoitteiden toteutumista hyvinvointialueella arvioidaan joka vuosi

Taulukko 2. Arviointisuunnitelman peruseriaatteet.

Tarkastuslautakunta osallistuu arviointityöhön Keski-Suomen tarkastuslautakuntien puheenjohtajien verkostossa sovittujen aihealueiden osalta. Kuntien, Keski-Suomen liiton ja hyvinvointialueen tarkastuslautakuntien arviointiasiantuntijat ja puheenjohtajat

tapaavat säännöllisesti ja sopivat vuosittaisen arviointikohteen. Arvioinnin tulokset tullaan kuvaamaan kuntien ja hyvinvointialueen arviointikertomuksissa. Tarkastuslautakuntien puheenjohtajien verkostossa on päätetty, että vuoden 2023 yhteinen arviointi toteutetaan aiheesta lasten ja nuorten liikkumisen edistäminen. Keski-Suomen hyvinvointialueen tarkastuslautakunnan toimikausi on vuodet 2023–2025. Syyskaudella 2023 laadittiin tarkastuslautakunnan ensimmäinen koko toimintakauden kattava arviointisuunnitelma.

3. Arviointikertomuksen arviointiaiheet toimikaudelle 2023–2025

Tässä määriteltävät arviointisuunnitelman aiheet tarkentuvat vuosittaisissa tarkastuslautakunnan työohjelmissa arviointikohteiksi. Valittaessa kohteeksi toiminta tai palvelu, arviointikohde voi olla yksittäinen (arviointi voi kohdistua myös poikkihallinnollisesti useampaan) toimiala tai sen vastuualue tai vastuuyksikkö sekä myös palvelualue riippuen aluevaltuuston hyväksymästä ja hallintosäännössä määritetystä henkilöstöorganisaatiosta.

Hyvinvointialuestrategian toteutumista arvioitaessa arviointikertomuksessa esitetään tarkastuslautakunnan näkemys hyvinvointialuestrategian tavoitteiden toteutumisesta. Samalla voidaan myös arvioida, toteuttavatko talousarviossa asetetut tavoitteet hyvinvointialuestrategiaa. Hyvinvointialuestrategian toteuttamisohjelmien toteutumista arvioitaessa arviointikertomuksessa esitetään tarkastuslautakunnan havainnot ja näkemys siitä, miten ohjelma on toteutunut ja onko ohjelman toteutuksessa edetty strategisten tavoitteiden suuntaan (taulukko 3).

Taulukko 3. Keski-Suomen hyvinvointialuestrategian tavoitteet.

Tarkastuslautakunnan työohjelmiin kuuluvat erityiset arviointikohteet ovat laajuudeltaan erilaisia. Suppeimmillaan arvioinnin kohteena voi olla esimerkiksi tietyn palvelun saatavuus, asiakastyytyväisyys tai yksittäisen valtuuston tavoitteen toteutumisen suunnan kuvaus. Laajimmillaan arvioinnit voivat olla esimerkiksi palvelujen järjestämisen organisaatio- ja/tai tuottajarajat ylittäviä arviointeja, palvelujen asiakaslähtöisiä vaikuttavuustarkasteluja tai palvelujen tuloksellisuusarviointeja.

3.1. Arvioinnin kohdentaminen

Tarkastuslautakunnan lakisääteinen tehtävä on arvioida vuosittain hyvinvointialueen aluevaltuuston asettamien tavoitteiden toteutumista. Aluevaltuusto asettaa tavoitteita talousarvion lisäksi erityisesti hyvinvointialuestrategiassa sekä muissa toimintaa ohjaavissa asiakirjoissa. Tarkastuslautakunnan tulee arvioinnissaan kiinnittää huomiota strategiassa asetettujen pitkän aikavälin tavoitteiden toteutumiseen.

Arviointikohteet valitaan siten, että ne ovat hyvinvointialueen toiminnan ja talouden kannalta merkittäviä ja toiminnan vaikutukset ulottuvat laajasti asukkaisiin tai palveluiden käyttäjiin ja asiakkaisiin. Arviointikohteiden valinnassa huomioidaan hyvinvointialueen strategiset, toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet. Lisäksi arvioinnissa kiinnitetään huomiota arviointitiedon hyödynnettävyyteen. Siten arviointikohteiden valinnalla ja arvioinnilla voidaan tukea organisaation tavoitteiden saavuttamista.

Tarkastuslautakunta toimii hyvinvointialuelain (611/2021) mukaan muista lautakunnista poiketen suoraan aluevaltuuston alaisena, mikä korostaa lautakunnan riippumattomuutta aluehallituksesta ja muusta toimivasta johdosta. Lisäksi kiinteää yhteyttä hyvinvointialueen aluevaltuustoon korostaa myös se, että lautakunnan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan tulee olla aluevaltuutettuja. Riippumattomuus tarkastuskohteesta on tarkastus- ja arviointityön uskottavuuden ja työn luotettavuuden lähtökohta. Tarkastuslautakunta arvioi riippumattomuuttaan säännöllisesti.

3.2. Talousarvion rakenne ja seuranta

Hyvinvointialueita koskevassa laissa säädetään hyvinvointialueen talousarvion ja -suunnitelman rakenteesta ja sisällöstä. Keski-Suomen hyvinvointialueen talousarvion sisällön laadinnassa on otettu huomioon mainittu laki sekä hyvinvointialueen hallintosääntö. Talousarvio sisältää seuraavat osat: yleis-, käyttötalous- ja tuloslaskelmaosan sekä rahoitus- ja investointiosan.

Yleisosassa esitetään hyvinvointialueen toimintaympäristö, taloudelliset lähtökohdat sekä talousarvion rakenne ja sitovuus. Yleisosa sisältää myös hyvinvointialueen strategian, henkilöstön kehitysnäkymät, sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan osuudet. Talousarvion yleisosa on informaatiota, jota ei ole tarkoitettu sitovaksi talousarvion osaksi.

Käyttötalousosassa esitetään toimialojen ja vastuualueiden toiminnan kuvaukset ja toimintaympäristön muutokset sekä asetetaan niiden sitovat taloudelliset ja toiminnalliset tavoitteet. Talousarvion käyttötalousosassa aluevaltuustoon nähden sitova on vastuualueiden määrärahan menojen ja tulojen erotus eli toimintakate.

Toimialajohtajien tulee huolehtia siitä, että toimialan ja vastualueen määräraha tai määrärahat eivät ylitä.

Tuloslaskelmaosassa osoitetaan tulo-rahoituksen riittävyys palvelujen järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin, rahoitusmenoihin sekä suunnitelman mukaisiin poistoihin.

Rahoitusosassa esitetään yhteenvedona rahan lähteet ja käyttö. Investointiosaan on koottu hyvinvointialueen investointimenot ja -tulot investointiryhmittäin sekä esitetty ohjeellinen kolmen vuoden investointisuunnitelma.

Hyvinvointialueen toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarviota. Talousarvio ja -suunnitelma sitovat toimielimiä ja henkilöstöä ja ovat samalla näiden ohjauksen ja valvonnan välineitä. Talousarvioon tehtävistä muutoksista päättää aluevaltuusto. Hyvinvointialueen rahoituksesta lähes 90 % on valtion yleiskatteellista rahoitusta, johon hyvinvointialue ei lyhyellä aikavälillä voi omalla toiminnallaan vaikuttaa. Näin ollen kustannusten hallinta ja niihin vaikuttaminen ovat avainasemassa hyvinvointialueen talouden johtamisessa. Kustannusten hallintaan tullaan kiinnittämään erityistä huomiota talouden seurannassa.

Toimialajohtajien, vastualuejohtajien ja palvelualuejohtajien tulee huolehtia siitä, että toiminnan määrärahat eivät ylitä. Mahdollisten ylitysuhkien osalta on neljännes- ja puolivuosisikatsauksien yhteydessä raportoitava päätöksistä ja toimenpiteistä, joilla talousarvion ylitykset voidaan välttää talousarviovuoden aikana. Toimialajohtajien tulee samassa yhteydessä raportoida aluehallitukselle, mikäli on tiedossa päätöksiä, jotka vaarantavat talousarvion toteutumisen.

Mikäli toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumaennusteet ovat ristiriidassa keskenään tai talousarvion kanssa, tulee asia saattaa aluehallituksen käsittelyyn. Tarkastuslautakunta sekä hyvinvointialueen tilintarkastaja arvioivat tavoitteiden toteutumista hyvinvointialueita koskevan lain edellyttämällä tavalla. Tarkastuslautakunnan talousarvio sisältyy konsernipalveluiden toimialan määrärahaan. Tarkastuslautakunnan talousarviosta päättää aluevaltuusto ja tarkastuslautakunnan käyttösuunnitelman vahvistaa tarkastuslautakunta.

3.3. Toiminnan arviointi ja seuranta

Tyypillisesti arviointi kohdistuu menneeseen ja ennakoiti tulevaan. Periaatteellisesti arviointi ja ennakoiti osin limittyvät. Arviointi kohdistuu pääosin menneeseen ja arvioinnilla voidaan tuottaa tietoa toteutettujen toimenpiteiden onnistumisesta. Arviointi ei kuitenkaan rajoitu tarkastelemaan vain mennyttä, vaan sillä on myös tehtävä tulevaisuuden näkymien luotaamisessa. Esimerkiksi toimenpidesuosituksen osalta arviointi toimii myös tulevaisuuden kentällä esittäessään tiettyjen toimenpiteiden toteuttamista.

Tilintarkastajan vuotuinen työohjelma annetaan tarkastuslautakunnalle tiedoksi. Tilintarkastaja raportoi vuoden aikana sopimuksen mukaisesti työohjelman toteutumisesta sekä olennaisista havainnoista. Yhteenvedo koko vuoden tarkastuksista tehdään tilintarkastuskertomuksen yhteydessä. Tilintarkastajan valtuustokauden suunnitelmat ja vuosittaiset työohjelmat laaditaan siten, että ne tukevat hyvinvointialueen tarkastustoimen laaja-alaista ja asianmukaista toteutumista.

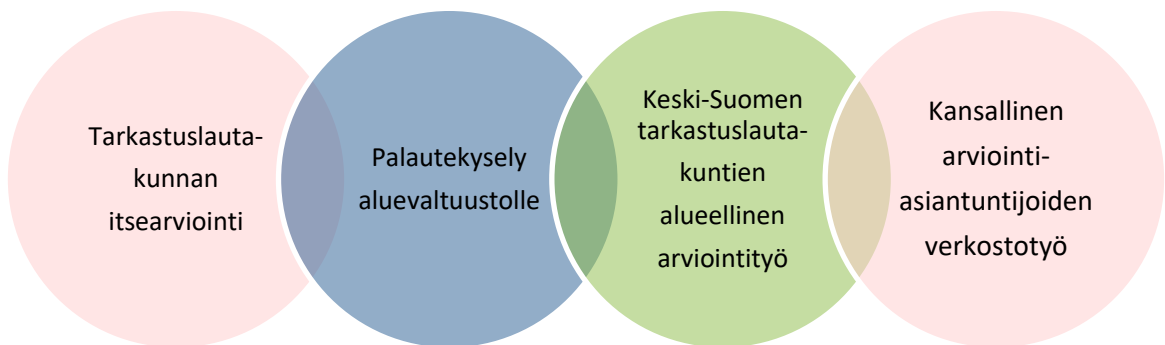
Arviointisuunnitelman ja vuotuisten työohjelmien (taulukko 4) käsittelyn yhteydessä tarkastuslautakunta arvioi myös tarkastukseen käytössä olevien resurssien riittävyyttä. Tarkastuslautakunnan arviointityön systematisoimiseksi on tarpeen laatia toimikauden kattava arviointisuunnitelma, jota täsmennetään vuosittain. Arviointisuunnitelmassa esitetään ne painopistealueet, jotka otetaan kunakin vuonna syvällisemmän arvioinnin kohteeksi. Suunnitelma täsmennetään työohjelmaksi vuosittain sekä painotusten että menetelmien osalta.

Arviointikohteet ja vuosittaiset painopistealueet		
2023	2024	2025
<p><u>Hyvinvoiva, osaava ja osallistuva henkilöstö</u></p> <p>Henkilöstö Talous Johtaminen</p> <p><u>Toimielimet</u></p> <p>Resurssit Toiminta</p>	<p><u>Vankka tietopohja ja systemaattinen tiedon hyödyntäminen</u></p> <p>Kokemustiedon ja asiakaspalautteiden hyödyntäminen.</p> <p>Tiedon systemaattinen hyödyntäminen (henkilöstö, ennakointi, strateginen johtaminen, ennaltaehkäisevä toiminta, asiakastyö).</p>	<p><u>Toiminnan tavoitteellinen kehittäminen ja uudistaminen</u></p> <p>Kustannustietoisuus palvelujen ja toiminnan kehittämisessä.</p> <p>Vaikuttavuus, ihmislähtöisyys, kestävä kehitys.</p>

Taulukko 4. Arviointikohteet ja painopistealueet vuosille 2023–2025

4. Arvioinnin laadun ja vaikuttavuuden kehittäminen

Tarkastuslautakunta kehittää työ- ja toimintatapojaan jatkuvan kehittämisen periaatteella. Tarkastuslautakunta kerää ja seuraa palautetta, jota se saa muun muassa väliarviointiraportista ja arviointikertomuksista aluevaltuutetuilta. Tarkastuslautakunta toteuttaa vuosittain lautakuntatyöskentelyyn liittyvän itsearvioinnin. Tarkastuslautakunta tekee yhteistyötä myös Keski-Suomen kuntien ja muiden hyvinvointialueiden tarkastuslautakuntien kanssa.

Taulukko 5. Arvioinnin laadun kehittämismenetelmät.

Oleellista on, että tarkastuslautakunta tuottaa lisäarvoa ja tukea aluevaltuuston päätöksenteolle tuottamalla ja hankkimalla uutta tietoa ja näkemyksiä hyvinvointialueen taloudesta ja hallinnosta. Lisäarvoa tuottava arviointi sisältää toimenpidesuosituksia ja vaihtoehtojen pohdintaa. Asiantilan pelkkä toteaminen ei vielä riitä arviointiksi. Tarkastuslautakunnan toimikaudekseen hyväksyttävästä arviointisuunnitelmasta 2023–2025 johdetut vuosittaiset työohjelmat ja sen toteuttamissuunnitelmat synkronoidaan tilintarkastajan tarkastussuunnitelmaan.

Lähteet:

Keski-Suomen hyvinvointialueen hallintosääntö. Hyväksytty aluevaltuustossa 9.5.2023, voimaantulopäivä 17.5.2023.

Keski-Suomen hyvinvointialue. Keski-Suomen hyvinvointialuestrategia 2030. Aluevaltuuston hyväksymä 14.6.2022.

Keski-Suomen hyvinvointialueen arviointikertomus 2022.

Keski-Suomen hyvinvointialue. Toimialakohtaiset käyttösuunnitelmat 2023.

Keski-Suomen hyvinvointialue. Puolivuosisikatsaus 06/2023.

Keski-Suomen hyvinvointialue. Neljännesvuosisikatsaus 09/2023.

Keski-Suomen hyvinvointialue. Talousarviokirja 2023.

Keski-Suomen hyvinvointialue. Talousarviokirja 2024.

Taulukot:

Taulukko 1. Tarkastuslautakunnan arviointikokonaisuuksien rakenne.

Taulukko 2. Arviointisuunnitelman peruseriaatteet.

Taulukko 3. Keski-Suomen hyvinvointialuestrategian tavoitteet.

Taulukko 4. Arviointikohteet ja painopistealueet vuosille 2023–2025.

Taulukko 5. Arvioinnin laadun kehittämismenetelmät.